

vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
dnevno razen sobot, nedelj in praznikov.

10-YEAR XXVII.
je \$6.00

Chicago, Ill., ponedeljek, 22. oktobra (October 22), 1934. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 206

Komentarji

— kako dolgo še?

Več ko dvatisoč leti je na griki modrijan Plato, da civilizacija ne more biti civilizacija. To je bilo res v dobi prve civilizacije. V kasnejši civilizaciji. V kasnejši civilizaciji. V kasnejši civilizaciji.

Več smo v dobi kapitalistične civilizacije, ki je izvedla odpravila telesno suženje, kajti človeka je zamenjal stroj. Plačena resnica danes ni več, kajti pojav strojev in strojne produkcije starega in novega veka. Strojna produkcija je kolektivna, stroj je nadomestil nekdanjo sužnja in zato je telesna suženje teoretično nepotrebna.

Več v praksi je drugače. Kapitalistična civilizacija, ki je izvedla stroje in strojne papirje! — dala svobodo sužnjem, ki so bili v suženju, pol ekonomske revolucije. Kolektiviziral le produkcijo, distribucijo (razpečevanje) je še vedno individualna, bila v starem in srednjem veku, ko je bila tudi produkcija individualna.

Več dejstvo je glavna korenina ekonomskega in političnega zla. Iz tega nesrečnega dejstva izvirajo vse gospodarske krize, depresije, razbojni, moderne vojne itd. Moderna ekonomska revolucija. Nedovršenost te revolucije je kriva, da je nova industrijska civilizacija, porojena v kapitalizmu, napol svobodna, napol pa še vedno suženja.

Več, ki nadomestujejo človeka, roke, torej nekdanjega sužnja in tlačana, je že danes, da lahko proizvajajo dobiček brez človeka. Potrebščina za vse ljudi. Potrebščina v Ameriki ne more težko delati, nikomur ni smelo ničesar manjkati po najboljšem življenjskem standardu — vsi Američani dobičnega človeka v tej republiki bili lahko ekonomsko svobodni.

Kaj pa ni tako? Zakaj imamo pet let najstrašnejšo gospodarsko krizo v zgodovini? Mednarodna največja brezposelnost, največja pomanjkanja največjega trpljenja?

Kaj, bratje in sestre, ker so vsi privatna lastnina, prav tako je bilo primitivno, kakor je bilo primitivno, kakor je bilo primitivno, kakor je bilo primitivno.

Več, ki pa je silno zanikrna. Več, ki pa je silno zanikrna. Več, ki pa je silno zanikrna. Več, ki pa je silno zanikrna. Več, ki pa je silno zanikrna.

Več, ki je delovno človeštvo, ki izvede drugo polovico ekonomske revolucije: vzame pod svojo kontrolo in proizvodnjo vseh onih ljudi, ki so bili v suženju, ki so bili v suženju, ki so bili v suženju.

OGRSKA IN ITALIJA ODGOVORNI ZA ATENTAT

Tako izjavljata mala ententa in Balkanska zveza, ki izrekata solidarnost z Jugoslavijo. Morda sledi ultimatum Jugoslavije. Ogrski premier zanika krivdo.

Belgrad, 20. okt. — Svet male entente (zunanj ministri Čehoslovake, Jugoslavije in Rumunije) in svet Balkanske zveze (zunanj ministri Jugoslavije, Rumunije, Turčije in Grčije) sta sinoči objavila "izjavi dejstev", ki sta identični in ki v diplomatičnem jeziku izražata solidarnost male entente in Balkanske zveze z Jugoslavijo ob njeni sedanj kritični uri ter polagata odgovornost za umor kralja Aleksandra na teroriste, katere je urgirala k temu činu politika dveh držav. Državi nista imenovani, toda jasno je, da izjavi merita na Ogrsko in Italijo.

Oba sveta samo "navajata dejstva" in opozarjata javnost, kako velika nevarnost preti Evropi, kajti iz takih terorističnih dejanj in mednarodnih intrig se lahko izčrpa vojna. Kakšne direktne obtožbe ali protesta ni v tema izjavama. Vprašanje, kaj stori Jugoslavija sama, je še odprto. Najbrž bo naslovila protestno noto na Ogrsko in zahtevala, da mora ogrska vlada odpraviti taborišče jugoslovanskih ubežnikov na svojih tleh. Morda bo ta protestna nota v obliki ultimata.

Turčija je že manifestirala svojo solidarnost z Jugoslavijo s tem, da je velela aretirati I. vana Mihajlova, vodjo macedonske vstaške organizacije, ki je pred enim mesecem pobegnil na Turško.

Maribor, Jugoslavija, 20. okt. — Nepotrjena vest, ki pa prihaja iz zanesljivih virov, se glasi, da je Jugoslavija začela koncentrirati močne vojaške čete ob ogrski meji.

Budapešta, Ogrska, 20. okt. — Ogrski premier Julius Goemboes je včeraj pred svojim odhodom na Poljsko izjavil, da ogrska vlada se ne čuti krive "podtakačnega ogabnega zločina." Ogrska ni dala zaščite teroristom in grožnja ultimata iz Jugoslavije ni vredna komentarja. "Jugoslavija najbrž še ni pozabila, da je bil ultimatum iz vrste, poslan stari Srbiji, ki je izrazil svetovno vojno," je rekel Goemboes.

Pariz, 20. okt. — Francoska policija je ugotovila, da je bil dr. Ante Pavelić, vodja hrvaške nacionalistično-revolucionarne organizacije "Vstai", v Marselju nekaj dni pred atentatom na Aleksandra. Z njim vred je bil tudi Egon Kvaternik. Pavelić in Kvaternik sta zdaj v zaporu v Turinu, Italija, kjer ju je prišla italijanska policija na prošnjo Francije; oba trdita, da nimata nobenih stikov z atentatom, ker sta bila stotine milj proč od Marselja.

Francoska policija trdi, da ima dokaz, da se je dr. Pavelić registriral v majhnem hotelu v Marselju dne 30. septembra z imenom Georges Pavlescu in da je železniški uradnik iz Rumunije. Ko so detektivni pokazali hotelirju Paveličevo sliko, je takoj potrdil, da to je Pavelić. Tudi Kvaternik se je registriral kot Rumunec, toda v Aix-en-Provencu se je Kvaternik registriral s českim imenom in mlada ženska, ki je bila z njim, je bila označena za njegovo ženo. Ta ženska je bila najbrž misteriozna Marija Vudroh.

Maribor, Jugoslavija, 20. okt. — Mati in sestra Egon Kvaternika, ki je v zaporu v Italiji, sta bili včeraj aretirani pod obtožbo, da sta prenašali pošto za Egon.

Ljudska lobija v Washingtonu sprejela nov program

Pred kongres bo šla z geslom: "Balanciranje porabe in produkcije z odpravo profita"

Washington. — (FP) — Ljudska lobija, katere oče je pokojni senator LaFollette, si je osvojila nov program, ki se v glavnih točkah ne razlikuje od socialističnega. S tem programom, ki zahteva splošno socializacijo, odnosno "balanciranje porabe in produkcije z odpravo profita", bo šla med svet za novimi člani. Z njim bo šla tudi pred kongres.

Prva točka tega programa zahteva "večje obdavčenje bogatinov, socializiranje zemljske rente in znižanje obrestne mere kot prvi korak k odpravi profita."

V drugi točki zahteva "javno lastništvo bank, naravnega bogastva, transportacije in komunikacije ter vseh glavnih industrij."

Nadalje zahteva vladne tržne in stanovanjske korporacije, v mednarodni politiki in gospodarstvu pa "kooperacijo z odstranitvijo trgovinskih zaprek in alokacije (odmerjenosti) naravnega bogastva in sirovin."

Direktorji Ljudske lobije so: profesor John Dewey, predsednik; Ehel M. Clyde, podpredsednik; dr. John Gray, bivši predsednik Ameriške ekonomske zveze, je blagajnik; dr. H. W. Laidler, bivši predsednik Narodnega biroja za ekonomsko raziskavo in prominenten socialist. Tajnik je Benjamin C. Marsh.

Ta liga sodeluje s progresivnimi senatorji in kongresniki, katere zalaga z materialom v zvezi z zakonodajo za splošen dobrobit.

3000 rudarjev zastavkalo v Pečuhu na Ogrskem

Pečuh, Ogrska, 20. okt. — Okrog 3000 rudarjev drugih premogovnikov Podonavske parobrodne družbe je včeraj zastavkalo v znak simpatij s 1200 rudarji, ki so pet dni gladovali pod zemljo. Ti rudarji takrat niso stavkali in danes stavkajo na površju. Gladovni stavkarji, ki so s petdnevni stradanjem pod zemljo izvajali nekaj priboljška, zdaj prejema jo čestitke iz vseh dežel. Tudi ameriška rudarska unija jim je poslala brzojavno čestitko.

Vladna kriza na Japonskem

Tokio, 20. okt. — Med vodilnimi militaristi in civilnimi državniki na Japonskem je nastal rešen spor, iz katerega najbrž pride napadek Okadoeve vlade. Sporje okoli vprašanja, kdo naj kontrolira Mandžukuo, navidezno neodvisno mandžursko državo, ki pa je japonska vazalica. Militaristi hočejo, da je Mandžurija pod kontrolo japonske armade, toda ministrski predsednik Okada se temu upira.

Najboljši specimen neanderthalskega človeka najden

Pariz, 20. okt. — Pri Limogesu na Francoskem so zadnje dni odkopali okostenjak neanderthalskega človeka, ki je bil v Evropi najmanj pred 50.000 leti. Francoski znanstveniki, ki so dobili to okostje v roke, pravijo, da je to najboljši specimen tega človeka, kar so jih do danes našli. Lobanja, ki je čudovito dobro ohranjena, ima velike nadočnike (ven izbočene kosti) in je zelo dolga.

Potres v Los Angelesu; šest mrtvih

Los Angeles, Cal. — Potresni sunki, ki so trajali dva dni med silnimi deževnimi nalivi, so povzročili smrt šestih oseb, zadnjo sredo in četrtek. Dve osebi pogrešajo. Materialna škoda se doslej računa na \$200.000.

ŽELEZNICE V BOJU PROTI PENZIJSKEMU ZAKONU

Zakon hočejo razveljaviti na sodišču. Končno besedo bo imelo vrhovno sodišče

Washington. — (FP) — Kakih 150 največjih železnic je na tukajšnjem zveznem distriktnem sodišču vložilo injunkcijsko tožbo, s katero hočejo zadaviti železničarski penzijski zakon, ki je bil sprejet v zadnjem zasedanju kongresa. Tožba je naprejena proti kolektanju prispevkov v penzijski sklad po vladnem odobru.

V tej tožbi napadajo zakon z več strani, češ, da ni ustaven. Na eni strani ga skušajo omejiti le na ročne delavce. Njih odvetniki argumentirajo, da zakon ne pokriva 200.000 uradnih delavcev, ker se jih ne more smatrati kot del oseboj v meddržavni trgovini. Če bo sodišče vzdržalo ta argument, kar je dvomljivo, potem ne spadajo v to kategorijo niti delavci v železniških tovarnah in na progah, marveč le vlakospremnosobje.

Na drugi strani pravijo zastopniki železnic, da ta zakon ne spada v vrsto regulacije meddržavne trgovine, ampak je le del socialne zakonodaje in reforme, "kar je popolnoma tuje v trgovinskem zakoniku."

Vladni odvetniki pobijajo stališče železnic z argumentom, da bo ta zakon imel dobre posledice na obrat, ker bo izboljšal "efficiency" ali službo s tem, da bo odstranil starejše delavce, ostalim dal pa več gotovosti glede bodočnosti, kar bo imelo za posledice več pozornosti pri delu in povečanje varnosti v transportaciji.

Sodnik A. F. Wheat je obema strankama obljubil, da bo distriktno sodišče skončalo zadevo do 1. novembra, ko se ima pričeti plačevanje v penzijski sklad. Stvar bo šla pred najvišje sodišče, ne glede katera stran zmaga ali propade. Zadeva bo tudi pred vrhovnim sodiščem imela prednost, ker hočejo biti vse prizadete stranke čim prej na jasnem glede ustavnosti zakona.

Z zvezno vlado sodelujejo tudi železniške unije s svojim odvetnikom Frankom L. Mullholandom, ki je na sodišču pobijal privatne penzijske sisteme, češ, da nima delavstvo nobene besede pri upravi in železnicam služijo kot sredstvo za neke vrste strahovanje delavcev.

Po zakonu prispevajo tudi železničarji dva odstotka od plače v penzijski sklad, po 30 letih službe, odnosno stalne poškodbe, ki jih onesposobi za delo, ali s 65. letom starosti pričnejo prejemati penzijo do polovice zaslužka, oziroma ne več ko \$120 na mesec. Izplačevanje penzije se ima pričeti 1. februarja 1935.

Hauptmann odveden v New Jersey

New York. — Bruno R. Hauptmann je bil v noči od petka na soboto odveden v avto, ki ga je spremlila dolga karavana policijskih avtov, iz New Yorka v Flemington, N. J., kjer se v dveh ali treh tednih začne proti njemu sodnijski proces zaradi umora Lindberghovega otroka. Hauptmann je pogorel na vseh instancah v New Yorku, da bi preprečil svoj odhod v New Jersey; vsa njegova dokazovanja za alibi niso nič pomagala. Apelatno sodišče je v petek zavrglo njegov priziv proti izročitvenemu odloku vrhovnega sodišča okraja Bronx. Hauptmann je sicer s pričami dokazal, da je 1. marca 1932 podnevu delal v New Yorku, ni pa mogel dokazati, kje je bil ponoči.

Španski rudarji še odbijajo napade!

Mehlički kongres odredil izgon katoliških škofov

Predsednik dobil nalogo, da izžene vse škofove in nadškofove iz mehiške republike

Mexico City, 20. okt. — Mehliška poslanska zbornica je sinoči soglasno pooblastila predsednika Rodrigueza, da izžene iz Mehike vse katoliške škofove in nadškofove, da bo katoliško vprašanje enkrat permanentno rešeno. Na viharni seji zbornice, na kateri so bili škofove obtoženi, da neprestano hujkajo ljudstvo proti vladi in baš zdaj vodijo besno agitacijo proti šolski reformi vlade, je več govornikov priporočalo, naj se v Mehiki odpravi vsaka vera in uvede popolna ateistična država. Vsa vzgoja mladine naj se vrši na temelju znanosti, a dokler bo cerkev delala neprestano zrago, je taka vzgoja nemogoča.

Senatna zbornica je istočasno sklenila, da mora biti šolska reforma obvezna. Reforma določa, da se šolski pouk vrši na podlagi socialističnih načel. Reforma v obliki konstitucionalnega amandmana bo predložena državnim zbornicam v ratifikacijo. Teh zbornic je 29 in če dve tretjini odobrita reformo, postane del mehiške ustave.

Hitlerjeva propaganda v Združenih državah

Poročevalec nacističnega lista govori o uspehih pogajanj med Hitlerjem zaupnikom in vodjem propagande v Ameriki

Mannheim, Nemčija. — (TIS) — Nacistično gibanje pod vodstvom F. Smitha, ki se je pojavilo v Združenih državah, obeta postati močna sila v kratkem času," se glasi poročilo reporterja tukajšnjega nacističnega lista "Hakenkreuzbanner", ki ga je poslal iz New Yorka.

Poročevalec silno hvali aktivnosti nacističnih propagatorjev v Združenih državah in uspešen zaključek pogajanj med Smithom, A. Rosenbergom, Hitlerjem in privatnim zunanjim ministrom, in Hanfsteinglom, načelnikom biroja tujezemskega tiska. Oba sta zagotovila Smitha, da se lahko zanaša na pomoč iz Nemčije.

"Hakenkreuzbanner" piše, da Smithov program sledi Hitlerjevemu. Cilji nove organizacije so isti, samo naglasja jih ne tako odprto, da takoj v začetku ne trči ob tradicionalne ameriške ideje o svobodi, pravi Hitlerjevo glasilo.

Letalska tekma iz Anglije v Avstralijo

London, 20. okt. — Danes zjutraj se je začela velika mednarodna letalska tekma na 11.323 milj dolgi zračni črti od Londona do Melbourne v Avstraliji. Dvajset letal je v tekmi in med temi so tri ameriška letala. Določena mesta, kjer se letalci ustavijo med poletom, so: Bagdad, Allahabad, Singapur, Darwin in Charleville.

Katoliški film prepovedan v Nemčiji

Kolin, Nemčija, 20. okt. — Cenzor je prepovedal predvajanje filma "Rim, mesto svetega očeta".

Število mrtvih na Filipinih narašča

Manila, Filipinsko otočje, 20. okt. — Število žrtev tajfuna je na temelju novjših poročil naraslo na 72. Okrog 20 oseb še pogrešajo.

Vse delavski svet se divi tem junakom, ki še dva tedna drže vse španske oborožene sile od sebe. Vojaški in klerikalni generali sipljejo smrtnih obsodb

Madrid, 20. okt. — Predsednik Zamora je danes zmagal s svojo zahtevo, da ne sme biti maščevalnih eksekucij za voditelje poraženih revolucionarnih levčarjev. Ministrski svet je pod njegovim pritiskom sklenil, da morajo biti vse smrtno obsodbe vojnih sodilšč potrjene po najvišjem tribunalu republike predno so izvršene. V tem tribunalu so civilni sodniki. — Vojni minister Diego Hidalgo je danes ponovno poročal, da so rudarske postojanke v Asturiji padle.

Madrid, 19. okt. — (Iz ne-cenzuriranega poročila, poslanega s španske meje preko Pariza.) — Španski generali, ki imajo v območju obsednega stanja kontrolo nad brzojavom, radiom, kablom in pošto ter izvajajo najstrožjo cenzuro, so v zadnjih štirih dneh preprečili pošiljate vseh ameriških poročevalcev iz Španije. Dvoje vzrokov si lahko mislimo, zakaj so to storili. Najbrž bi radi prikrili veliko aramoto španske armade z marošskimi četami in tujko legijo vred, ki že dva tedna napada postojanke revolucionarnih rudarjev v Asturiji, a še jim ne more do živga — dasi vsak dan poročajo, da je revolta strta! — ali pa nočejo, da bi svet izvedel o njihovem sporu s predsednikom republike Zamoro in deloma s ministrskim predsednikom Lerrouxom glede izvršitve smrtnih obsodb.

Vojna sodišča izrekajo smrtno obsodbo dnevno. Od zadnjega petka je bilo deset revolucionarjev obsojenih na smrt, eden v Barceloni in devet v Gijonu. Koliko smrtnih obsodb je že bilo izvršenih, se še ne ve, toda znano je, da predsednik Zamora energično nasprotuje tem obsodbam in svari generale, naj bodo previdni, kaj delajo s španskimi revolucionarji, ki so pomagali republiki na noge. Čim vojaška oblast ignorira civilno oblast, je ustava republike pogazena.

Bojevanje v Asturiji nima primere v moderni zgodovini. Kljub vsakdanjim poročilom vojaškega poveljstva — v Španiji so danes dvojna poročila, prvič uradna, katerim nihče ne verjame razen klerofašistov, drugič pa ustne govorice, ki so le deloma zanesljive — da so rudarji v okolici Mieresu podali, vojaška oblast še danes ne pusti nobenega poročevalca v dotične kraje. To je jako sumljivo in ne daje oficirskom poročilom nobenega kredita. Govorica se širi dan za dnem, da rudarji — združeni socialisti, komunisti in sindikalisti — še danes odbijajo arditne napade vseh oboroženih sil španske republike, torej že dobro dva tedna. Rudarji so dobro oboroženi: imajo dovolj strojne, lahke topove, veliko zalogo streliva in narurne utrdbe skalnatih hribov.

Casopisi, kot sta "A. B. C." in klerikalni organ "El Debate", ki objavljata uradne vesti, ne prestanto pozivajo vlado, naj poveča armado in pokliče v aktivno službo onih 8000 monarhističnih oficirjev, ki jih je prva republiška vlada poslala v pokoj; dalje zahtevajo poseben "vojni davek" od dohodkov, s katerim naj se izplača vsem lojalnim vojakom po tisoč peset bonusa.

Listi objavljajo tudi grozovite "storije" o barbarakem mučenju in pobijanju, ki so ga zakrivilo delavske čete nad ujetimi vojaki, civilgardisti, duševno (Dajle na 2. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit SocietyNaročnina: za Zdravne drave (liven Chi-
cago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol
leta, \$1.50 za tretjo leto; za Chicago in Cincero
\$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za in-
terneto \$9.00.Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne
vrstijo.Advertising rates on agreement.—Manu-
scripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s historijom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Domač drobiž

Adamičeva knjiga v Roosevelt-
vi knjižniciNew York. — Med 200 novi-
mi knjigami, ki jih dobi to je-
sen predsednikova knjižnica v
Beli hiši, je tudi najnovejša
knjiga Louisa Adamiča "The
Native's Return."

Avto udaril dečka

Milwaukee. — Pred nekaj
dnevi je avto podrl na tla štiri-
rinajstletnega Jos. Komatarja,
ki se je vozil s kolesom. Deček
je bil le lahko ranjen.

Novi grobovi

Chicago. — Zadnji teden je
umrl Jos. Fiket, star 53 let in
doma iz Desincev v Beli Kra-
jini. Zapuška ženo in pet otrok.Sheboygan, Wis. — Te dni
je umrl Leo Majcen, star 43
let. Tu je bil 21 let in zapuška
ženo in tri otroke. — Dalje je
umrl Frank Govek, star 53 let.La Salle, Ill. — V tej nase-
lini je umrla Jera Hribnik,
stara 70 let in doma iz Iga nad
Ljubljano. Tu zapuška sina.Cleveland. — Umrl je Jos.
Germ, star 58 let in doma od
Vidma pri Dobrem polju. Tu je
bil 35 let in zapuška ženo, štiri
sinove in hčer.

Adamičev članek o Jugoslaviji

New York. — Magazin "The
Nation" je v svoji številki tega
tedna priobčil daljši članek pi-
satelja Louisa Adamiča z naslo-
vom "What next in Jugoslavia?".
Adamič se bavi v tem
članku z regentnim svetom in
zaključuje, da regenti najbrž ne
bodo dolgo na krmilu. Adamič
je prepričan, da Jugoslavija o-
stane nerazcepljena, toda njen
pravi napredek je zagotovljen
le v federaciji jugoslovanskih
republik.Zvezni uslužbenci proti
vladni politikiNjih vodja protestira proti pro-
težiranju koritarjev, ki delu-
jejo za odpravo "civil service"
zakonaWashington. — (FP) — Se-
danja administracija je dala to-
liko poguma političnim bosom
in koritarjem, ki so organizira-
ni v Civil Service Repeal Asso-
ciation, da so sklenili preme-
stiti to zvezo v glavno mesto de-
žele, kjer bodo lažje delovali za
odpravo ali oslabitev takozva-
nega "civil service" zakona, po
katerem so vladne službe odda-
ne najmožnejšim aplikantom
in ne koritarjem.Predsednik Narodne federaci-
je zveznih uslužbencev, L. C.
Steward, pravi v posebni izjavi,
"da je izredno žalosten pojav
sedanja vladna službenska po-
litika, ki gre na roko in daje
vzpodbudo organizaciji, katere
namen je odprava sedanega ci-
vil service sistema in ga nado-
mestiti s koritarstvom.""Ustanovitev Civil Service
Repeal asociacije in pa njen
sklep za premešitev svojega
sedeža v Washington le pokazu-
je veliko krizo, ki preti meritor-
nemu sistemu. Ta kriza je di-
rekten rezultat dejstva, da daje
vlada koritarjem koncesije kar
na debelo."Odkar smo dobili "new deal",
je dežela obogatela tudi za o-
krog 100.000 vladnih služb, ka-
tere so dobili večinoma le "vred-
ni" in "zaslužni" demokrati. Z
malimi izjemami je skoraj ves
"newdealski" aparat natlačen z
lačnimi demokrati.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Vseslovanski koncert

Chicago, Ill. — Kakor Ukra-
jince, tako bo tudi Čehi zastop-
pal samo en zbor, češka "Lira".
Dne 19. dec. 1890 se je
majhna družba inteligentnih če-
ških delavcev organizirala v
moški zbor pod imenom "Pev-
ski zbor čeških delavcev". Zbor
se je začel z 22 člani ter je ved-
no rasel in šteje danes 215 čla-
nov, izmed katerih jih je nad
70 pri petju, ostali pa so pod-
porni člani. Leta 1919 se je
zbor strnil s češkim zborom "Li-
ra" in se od tedaj imenuje
"Czech Workmen's Singing So-
ciety, Lyra".Število koncertov in javnih
nastopov tega zbora sega v ti-
soče. Leta 1928 in ponovno leta
1932 je šel zbor v Evropo prire-
jat koncerte in utrjevati vez
med prejšnjo domovino in nje-
nim izseljenci. Nastopil je tu-
di v raznih mestih in državah
v Ameriki. V pevskih tekmah
v "Chicagoand Music Festi-
vals" je odnesel enkrat prvo,
enkrat pa drugo nagrado.Slovenci v Chicagu poznajo
ta veliki moški zbor, ker je že
večkrat nastopil na koncertih
slovenskih pevskih društev. Za
naprej bo brez dvoma še raje
sodeloval z nami. Ta zbor na-
stopi vedno v velikem številu in
vedno brez not; note rabijo sa-
mo pri vajah, dokler se ne nauče
pesmi na pamet. Zbor ima sa-
me zavedne in resne pevce.
Mnogo izmed njih je zelo vpliv-
nih na raznih drugih poljih;
vem, da je na pr. sedanjí župan
mesta Cicero vedno pel pri tem
zboru; če še sedaj poje, sem pa
pozabil vprašati.Predsednik češke "Lire" An-
ton Vanek je pravi organizator-
ski veleum. On je započel ide-
jo vseslovanskega pevskega na-
stopa, in kakor vse kaže, bo ta
nastop sijajen. Mr. Vanek je
tudi predsednik zveze "United
Slavonic Choral Societies". Pe-
vovodja češke "Lire" pa je
Frank Kubina. — Za publ. od-
sek zveze U. S. C. S. — I. R.

O zavajalnem časopisju

Spring Canyon, Utah. —
Vedil mi pride v roke kapitali-
stični list, ki izhaja v Salt Lake
Cityju in vneto zagovarja se-
danji družabni sistem. Žalost-
no je pri tem to, ker ga delavci
čitajo in verjamejo njegovim
obljubam, ki pa ostanejo le ob-
ljube.Ta list tako piše, da misli
človek, ki ga lepe besede omam-
ijo, da se res nahaja v obljub-
ljeni deželi. Citateljem servi-
ra pravo godlo, ki pa jo menda
z veseljem prebavljajo. Več-
krat piše, da bodo v kakšnem
kraju uposlili na tisoče delav-
cev in in brezposelni reveži, ki
so odvisni od reliefa, težko ča-
kajo na priliko do zaslužka. Ta-
ko jih list pumpa s takimi vesti-
mi teden za tednom, toda raz-
mere se vseno nočejo izboljša-
ti.Ves kapitalistični tisk je po-
doben mazaču, ki predpisuje
bolniku remedeure, ki ga ne mo-
rejo ozdraviti. To se ponavlja
vsak dan, kriza pa traja že pet
let in nobenega znaka še ni, da
se bodo razmere izboljšale. List
je pred kratkim poročal o govo-
ru gubernerja zlate Californije,
v katerem je dejal, da bo uposil
150.000 brezposelnih delavcev v
raznih industrijah, če bo ponov-
no izvoljen. Moje mnenje je, da
bi bilo zelo pametno, ako bi jih
governor sedaj uposil in s tem
pokazal, da ima precejšnjo moč.
To bi bila zanj najboljša rekla-
ma, ne pa obljube, katere ne
bo izpolnil, če bo izvoljen.Ako bi bilo delavstvo zaved-
no, ga ne bi mogel nihče zava-
jati s takimi obljubami. Ker ni,
sledí zavajalcem in doživlja ra-
zočaranja, iz katerih pa se prav
malo nauči. Delavci se vedno
spijo kakor kralj Matjaž in
najbrž bo vzelo še precej časa,
da se zdražijo in spoznajo svo-
je sovražnike.Delavci bi morali čitati svoje
liste, če se hočejo kaj naučiti
in usposobiti za boj proti svo-
jemu sovražniku. Ako bi sle-
dili naukom in nasvetom delav-
skega časopisja, bi že prišel njih
dan in kriza se ne bi vlekla pet
let. S tem, ko podpirajo kapi-
talistične časopise, dokazujejo,
da še niso zreli in da so priprav-
ljeni še nadalje prenašati krivi-ce in gorje pod kapitalističnim
sistemom. Sicer je res, da de-
lavci v vseh slučajih niso odgo-
vorni za svojo nevednost, toda
mnogi bi se lahko marsikaj na-
učili, če bi čitali delavske liste.Delavska nevednost se kaže
zlasti v času stavk. Ali je že
kdo videl slavnega Forda, da bi
nosil puško v času stavke v nje-
govi tovarni? Njemu je ni tre-
ba nositi, ker ima na razpolago
garjeve, ki so pripravljeni ubi-
jati delavce, če jim Ford ukaže.Tukaj v Mormoniji so tudi
garjevci nosili puške, ko je bila
stavka v premovalniških in
rudnikih. Delavci ne bi nikdar
sprejeli grdega dela in se po-
stavili na stran kapitalistične-
ga razreda, če bi bilo med njimi
več zavednosti. Med garjevci
je bilo tudi nekaj Slovencev, kar
je sramota. Če je človek gar-
jevec, ostane to do groba, ako
ga slučajno kdo ne butne po
glavi in tako pretrese njegove
gnile možgane. Garjevci so naj-
bolj ponižni hlapci kapitalistič-
nega sistema, za čigar interese
so vedno pripravljeni ubijati
zavedne delavce, ki se bore za
svoje pravice. — Frank Kroll.

Svarilo pred sleparji

Salem, O. — Sleparjev danes
kar mrgoli in vedno se dobe
ljudje, ki jim nasedejo. Tukaj-
šnje oblasti prav sedaj iščejo
dva sleparja, ki sta opeharila
našega soseda, farmarja Mei-
terja in njegovo ženo za okrog
\$7000, za vse prihranke, ki sta
jih imela. Eden od sleparjev
je vprašal Meiterja, če hoče
prodati kos sveta, za katerega
mu je ponudil precej visoko vsoto,
drugi pa je govoril o boga-
tem olinaku, ki ga namerava
kupiti v državi Texas. Ako bo
Meiter pristal na kupčijo, bo
gledal, da bo tudi farmar dele-
žen bogastva.Tako sta sleparja pregovorila
Meitra in njegovo ženo, da sta
dvignila denar iz banke in ga
potem izročila tujcu, ki ga je
vtaknil v zaboček, katerega je
imel s seboj in potem pustil
zaboček v farmarjevi hiši. Na-
slednji dan, ko je Meiter odprl
zaboček, je našel v njem le za-
voj ničvrednega papirja. Take
sleparije se večkrat dogajajo,
toda ljudje se v svoji lakomno-
sti po denarju ne spametuje-
jo in zaupajo svoj denar lju-
dem, ki jih ne poznajo.
F. M., poročevalka.Delavski odbor se upa na pro-
sekucijo družbeWashington. — Narodni de-
lavski odbor se vedno upa, da
bo justični department nasto-
pil na sodišču proti Houde En-
gineering korporaciji v Buffa-
lu, N. Y., čeprav je justični taj-
nik pred nekaj dnevi to zanikal.
On je podal dotično izjavo
baje valed tega, ker department
ni imel dovolj legalne podlage
za nastop proti družbi. Manj-
kujoči člen je bil v tem, da bu-
falska unija ni vložila formi-
ne zahteve za kolektivno po-
godbo. To je storila zadnje dni
in od družbe dobila tudi forma-
len odgovor, da a propozicijo ne
bo nič.SPANSKI RUDARJI SE ODBI-
JAJO NAPADE!

(Nadaljevanje s 1. strani.)

hovniki in nunami. Na drugi
strani pa prihajajo ustna poro-
čila o barbarstvu, ki ga počne-
najo vojaki, civilgardisti in de-
lavci. Pri tem barbarskem po-
slu se najbolj odlikujejo divji
Maročani in tuji legionarji.
Ako rudarski bojevniki ne po-
stopajo milo z ujetniki, je to
najbrž osveta za njihove ubite
in razmesarjene brate, ki so
padli divjakom v roke.Med ustnimi vestmi je tudi
ena, ki se glasi, da je bil gene-
ral Bosch odstavljen, potem ko
je s svojimi četami osem dni
zaman napadal rudarske posto-
janke v Asturiji; nadomestil
ga je general Balmes, ki se je
pohvalil, da on zna drugače
ravnati z Maročani.Število mrtvih, bodisi na
strani vlade ali rebelev, ni še
danes znano. Na temelju pri-
vatnih vesti je padlo, najmanj
2000 delavcev v Asturiji, med-
tem ko je povprečno 50 voja-
kov in civilgardistov ubitih
dnevno. Neka vest se tudi gla-
si, da je bilo več sto delavskih
ujetnikov enostavno postrelje-
nih.Socialisti izdajo Porterjev
načrtChicago. — Socialistična
stranka bo te dni izdala v bro-
šuri "Commonwealth Plan", ka-
tega avtor je njen sedanji de-
lavski tajnik Paul Porter.Ta načrt je izredno zanimiv
dokument, ki v glavnih obrisih
slika način, kako bi socialisti
poskušali transformirati seda-
nji kapitalistični sistem v nov,
kolektivistični družabni red.
Načrt odgovarja na zelo važno
vprašanje: "Kaj bi pa socialisti
storili, če bi izvolili predse-
dnika Združenih držav in veči-
no oboje kongresni zbornici?" Od-
govor je v tem načrtu. Ta do-
kument bo stranka izdala in ne kot
svoj oficilen program.Žlezni hormoni dali plodnost
nerodovitnim ženamBoston, Mass. — Dr. Allan
Winter Rowe, direktor razisko-
valnega oddelka Evans Memo-
rial bolnišnice, je zadnje dni
poročal na tukajšnjem zboru
ameriških kirurgov, da so žlez-
ni hormoni v stanju dati plo-
dovitost nerodovitnim ženam in
moškim. To je pokazala posku-
nja na sto zakonskih parih, ki
so bili brez otrok. Čudoviti hor-
moni se pridobivajo iz treh žlez
in jalovi moške in žene jih jem-
ljejo v majhnih dozah dnevno.Bonusa za bivše vojake še ne
bo, pravi RooseveltRoanoke, Va. — Predsednik
Roosevelt je zadnji petek v svo-
jem govoru ob odprtju nove
bolnišnice za veterane rekel, da
vlada je proti takojšnjem iz-
plačilu bonusa bivšim vojakom.
Brezposelni delavci so bolj po-
trebni podpore kakor oni vete-
rani, ki so uposleni. Predsed-
nikova izjava je veljala pred-
vsem ameriški legiji, ki ima te
dni konvencijo v Miamiju, Flo-
rida.Vodja pilotov priporoča
vojno vežbanjeIz vseh civilnih letalcev bi rad
napravil tudi vojne piloteWashington. — (FP) — Če
so vsi organizirani civilni letal-
ci tako navdušeni za "vojno pri-
pravljenost" kakor je David I.
Benncke, predsednik njih unije
Air Line Pilots Association, ki
je pridružena Ameriški delavski
federaciji, tedaj Ameriki ne bo
manjkalo vojnih pilotov.Na zaslišanju pred vladno
komisijo za aviatiko je pripo-
ročal splošno vojaško vežbanje
za vse civilne pilote in koordini-
cijo civilnega in vojnega letal-
stva v svrhu izpolnitve "na-
rodne obrambe".Predsednik unije zrakoplo-
cev je govoril ko pravi milita-
rist in general. Rekel je, da bi
se moral vsak letalec vsaj dva
tedna na leto vežbati za voja-
ško zračno službo. Podal je tu-
di sliko o bodoči zračni vojni,
ki ima "rešiti" demokracijo, ci-
vilizacijo ali kakršno geslo si
že izberejo militaristi in impe-
rialisti.V prihodnji vojni "za demo-
kracijo" ne bo "pasjih spopa-
lov" v zraku. Glavno vlogo bo-
do imeli zračni bojni velikani s
težkimi brzostrelnimi topovi, ki
bodo sovražnika pozdravili iz
daljave. Tudi je možnost, da
se bo aviatika v prihodnjih par
letih toliko razvila, da se bodo
letala dvignila v stratosfero, od
koder bodo popolnoma nevidna
sipala strupene pline in bombe
na revne zemljane in "reševala"
civilizacijo. S takimi letali že
eksperimentirajo.Kapitalizem bo torej dosegel
tudi to, da bo lahko napravil
"harikari" tudi iz zraka in s
tem "odrešil" dobesedni del "ci-
vilizacije". Najbolj se bo to mo-
ralo dopasti vsemogočnemu bo-
gu, ki je po svetopisemski raz-
lagi odgovoren za vsa dejanja
"svojih otrok".Duhovni se pričkajo glede
"duše" oživiljenihProtestanti in katoličani imajo
različne teorijeDenver, Colo. — "Kako je z
dušo oživiljenih ljudi?" To
vprašanje — izvirajoče iz proš-
nje dr. Cornisha iz Californi-
je, naj mu država Colorado do-
voli, da bi smel svojo metodo
oživiljanja mrtvih poskusiti na
usmrčenih zločincih — je zad-
nje dni izvalo zanimivo deba-
to med tukajšnjimi duhovni
raznih ver. Zanimiva je zara-
di tega, ker dušni pastirji sami
niso edini med seboj, kdaj "du-
ša" zapusti telo mrtvega člo-
veka.Rev. Hobert Meyer, pastor
luteranske cerkve, je rekel:
"Duša zapusti telo v trenutku
smrti in se ne vrne več. Ka-
dar človek umre, je mrtev do
— sodnjega dneva, ko se bo du-
ša vrnila. Zaradi tega je vsako
poskušanje obujanja mrtvih
velik greh, ker je poseganje v
božje zakone".Rev. Thomas Murray, pres-
biterianski pastor, je pa dru-
gega mnenja. On se sklicuje
na sv. pismo, v katerem je ome-
njeno, kako je Jezus oživel La-
zarja, ki je bil tri dni v grobu.
Oživel je tudi druge. To je do-
kaz, da se "duša" lahko vrne v
človeka in človek spet živi.Magr. William F. O'Ryan,
župnik katoliške cerkve St.
Leo, je pa rekel: "Duša je vir
življenja. Nemogoče je ožive-
ti tudi mehanično življenje, ka-
dar je človek res mrtev. Toda,
če človek umre le medikalno, je
prav, da se ga oživi. Katoliška
cerkev uči, da duša ostane v te-
lesu tri ure po dozdveni smrti."Judovski rabinec W. S.
Friedman se strinja s katoli-
škim duhovnom, da včasih je
smrt le "suspendirano življe-
nje" in bila bi velika korist, če
bi žrtve take "ponesrečene smr-
ti" spet prišli k življenju.Rev. A. E. Cook, pastor kon-
gregacijske cerkve, je še naj-
bolj liberalen. Dejal je, da ne
vemo ničesar o "božjih zako-
nih" in znanstveno eksperimen-
tiranje je edino, ki nam jih
odkriva. Napredovanje zna-
nosti je napredek spoznavanja
"božjih zakonov".Tako je pet predst-
stirih krščanskih ver in
ske povedalo svoja mne-
smrti in "duši" — in z-
vemo nič več, kar smo
prej.Socialisti odobrili no-
ve deklaracijoChicago. — Glavni sta-
cialistične stranke poro-
je bila sprejeta nova dek-
ja na članskem referen-
5993 proti 4872 glasovom
sovalo je manj ko polovic-
stva.Radi te deklaracije
stranki nastal hud notran-
Opozicijo je vodila "sta-
da", večinoma voditel-
yorske organizacije. Izid-
vanja je pa pokazal, da
deklaracija mnogo prista-
di v državi New York, ki
bilo oddanih za novo iz-
izjavo 1189 glasov, pro-
1537 ali le 348 več kakor
Največjo večino za deklar-
je oddal Wisconsin: 103
sov za, 169 proti; Illinois
glasov za, 181 proti; Pen-
sylvanija 546 glasov za, 771
Ohio 228 za, 255 proti.V števnem odboru so
Jacob Siegel, Maynard C.
ger, dr. S. Z. Lorber in
F. Sullivan, dva od vsake
pine.Naglo razvijanje ga-
skih zadrug v Ameri-Najugodnejša tla imajo
njem zapadu, pravi
poročiloWashington. — (FP) —
vijanje oljnih in gasolinskih
drug je med "najznačilni-
pojavi na polju farma-
zadrugištvu zadnjih let,
vi zadrugišni oddelek vlad-
ljudske kreditne admini-
cije v svojem poročilu. Ne
se razvijajo v državah
njega zapada.Poročilo se nanaša na l-
drug te vrste v 18 državah
organizacij delajo vsake
\$50,000 ali več prometa na
skupaj nad 11 milijonov
lih sto so manjše zadrug-
so lanske leto imele skoraj
milijone prometa. Najve-
Cooperative Union Oil Co.
Kansas Cityju, ki je v
lem letu imela \$1,493,841
meta.O varnostnih napravah lo-
ločalo vrhovno sodiščeWashington. — Vpra-
še morajo biti vse nove lo-
nekatere vrste lokomotiv,
sedaj v rabi, opremljene
hanečno napravo za "curli-
ali pognanje stroja nazaj
odločilo zvezno vrhovno
šče. Meddržavna trgov-
komisija je odredila insta-
teh naprav na novih in
lokomotivah do leta 1937
terusu varnostno osobno i-
nikov, čemur so se pa d-
uprle in šle z zadevo pred
no sodišče. Sedanje roč-
prave so okorne in zaht-
precej moči od strojevod-
je.Elektrika v možganih re-
ranaBoston, Mas. — Na me-
ski fakulteti univerze
vard, kjer je bila v teku
renca ranocelnikov, je 18.
aparati prvič rekordiral ele-
ne signale, ki jih je produ-
aktivnost človeških mož-
Električni valovi so pri-
iz možganov skozi uho.
ja, ki uči, da miselni č-
človeka ni nič drugega ko
trična aktivnost, je s tem
ta močno oporo.Družba premestila tova-
zaradi stavkeAllentown, Pa. — Tuka-
trgovska zbornica je pred
mi leti ponudila Gold-
Bros. več ugodnosti, ako p-
svoje podjetje v to mesto,
so delavci zadovoljni z ni-
mezdami." Družba se je o-
la povabila, ko je dobila
koncesijo, sedaj pa so de-
zastavkali z namenom, da
vojujejo višje meze in pr-
nje unije. Po štirih dneh
ke je družba naznanila, da
mašinerijo poslala v Lant-
in tam obnovila obrat. S
karji sodijo, da ji je land-
ska trgovska zbornica za-
vila razne ugodnosti in jo
pridobila za premešitev to-
ne.Dekleta v centralnem uradu NRA v Washingtonu so bila vesela,
ko je general Johnson (na sredi) podal ostavko.

Vesti s Primorskega

za saarsko oblast se bo
v Julijski Kra-

septembra. — Med vele-
je dosegel sporazum,
s katerim bo Italija zbrala v
Tirolskem in Primor-
sju dva tisoč mladeničev, ki
bodo v policijsko službo v
za časa plebiscita. To
je zgodilo na zahtevo pred-
sarske vlade Enoxa, ki
je Italijo od vesil okrepitev
ker se na sedanjo do-
ne more absolutno zane-
vati s tem sklepom poro-
"United Press", da Mussoli-
novačenja ni samo odo-
gamp celo priporočal, do-
ne druge veselje izmikale
hotele dati na razpolago
ljudi. Zaradi tega so se
Italijo in Nemčijo
poslali. Istočasno pa
Italijanska vlada izdala tudi
zakone, naj omeje ali še bolj
ustavijo vsak izvoz
kmetijskih proizvodov, ker
preti nevarnost, da
svoje blagi ne bodo prejeli

aretacij v Črnem vrhu

24. septembra 1934. —
je semkaj prišla vest, da
v Črnem vrhu nad I-
v okolici aretirali več
aretirance, nad 15 po šte-
tako odpeljali iz Črne-
Nekateri trdijo, da so bili
goriških zaporov, dru-
so odvedeni v videmske
zapore. Imena aretiran-
ni bilo mogoče točno u-
znano pa je, da je med
lastnik gostilne v Pred-
"Pri zajcu" in Hladnik,
Lampe. Vzroki areta-
niso znani. Ljudi-
je silno razburjeno, zlasti
nenadnega izpada politič-
ne zna tolačiti.

Dominik iz Črne vrha

aretiran

septembra 1934. — V
Vrhu nad Idrijo so are-
v takoj po aretaciji od-
v goriške zapore Poženela
starega 26 let, doma
pri Črnem vrhu. Pože-
ni tisti teden pred are-
nekaj dni odsoten od do-
v njegovi odsotnosti so
javni organi. O tem so
Poženela obvestili na po-
je vračal iz Ajdovščine
ter mu svetovali, naj se
Poženel je predlog za-
saj nisem nikomur nič
stori, zakaj bi se bal. Ko
je prišel domov, so mu ka-
napovedali aretacijo, a
v takoj nato izpustili. Dne
so ga ponovno aretirali
v goriške zapore. Po-
je trgovski sotrudi-
nad dve leti vodil trgovino
Italijanskega društva v Črnem
Vzrok aretacije ni znan,
jasen. Kmetijsko društvo
zabili vpeljane vodjo in
je propadla. Če pa še
Italijana na njegovo
to, bo ta pripomogel h goto-
koncu.

protifašistov v Italiji

septembra 1934. — V Tr-
v nekaterih krajih na Kra-
Zdobi je prišlo te dni
vseh aretacij protifašistov.
Krimu so aretirali zaradi
mednarodnega delovanja 14
v Trzinu pa celo 180.
nima so tudi taki, ki so se
vrnili iz konfinacije.
vesti prihajajo tudi iz
vseh krajev Italije. Tako je
pred nekaj dnevi v steklar-
Christotora v Milanu are-
122 delavcev. Nadalje
množico ljudi aretiranih v
v Fabianu v okolici

procesi zaradi tihotapstva

22. septembra. — Vče-
so bili postavljeni pred tu-
sodišče Mihael Zelinskič,
26 let, iz Anhovega, Natal
24 let, iz Praga,
v Josip Jerončič, star
iz Kanala. Obtoženi so
izganjkuhe. Nadalje sta
v Kedermac obtože-
sta v tihotapila 12 l. žga-
da da bi plačala trošarine.
je dobil 3 mesece za-
300 lir denarne kazni.
Jerončič sta dobila vsak po
mesece zapora, 3216 lir denar-
v 50 lir globe.
Franc, stara 52 let,
v Palera, stanujoča v So-
Nefi Kanalec, sta

ra 70 let, sta bili kaznovani za-
radi vtihotapljenega in 8 l. pro-
danega žganja brez dovoljenja
vsaka na 465 lir denarne kazni
in 520 lir globe, toda pogojno.

Franc Trost, Viktor Trost in
Anton Kalin iz Predgruž (Idri-
ja) so bili pred časom aretirani
zaradi nameravanega tihota-
pstva tobaka in volov. Trost
Franc je dobil zaradi 4 volov in
1 kg tobaka 9899 lir denarne
kazni! Trost Viktor zaradi 1
vola 1600 lir denarne kazni. An-
ton Kalin pa je bil oproščen.

3 mesece zapora in 1356 lir
denarne kazni pa je dobil Josip
Mihel, star 30 let, iz Petrove-
ga pri Rihemberku zaradi žga-
njakuhe.

Gniloba v fašističnih vrstah ju-
lijske Krajine

Gorica, 19. septembra 1934.
Tudi v tolminskih fašističnih
krogih vladajo kaj lepe razmere.
Posebno tisti, ki so prej tako
rekoč prvačili v njihovih vrstah,
so se bavili s čednimi posli, ki
so jih končno kljub fašistične-
mu prepričanju spravili v ječo
in drugim. Sedaj pa poročajo,
da je velika tolminska fašistična
zvezda Bertolini L., učitelj in
bivši večletni fašistični tajnik v
Tolminu, nenadno zgubil svoj
sijaj. Premestili so ga namreč v
Italijo, in sicer nenadoma ter
kazensko. Govori se, da je utajil
in si prilastil večje količine žil-
vil namenjenih za prehrano si-
romašnega prebivalstva. Ova-
dila ga je neka pogumna kmeti-
ca iz Volarij. Z utajenimi živili
je omenjeni razvil lepo kupčijo
z okoliškimi trgovinami in si s
tem služil prav mastne denarce.

En milijon dolga v renški občini-
ski blagajni

Gorica, septembra 1934. —
Res, da je ni danes občine, ki
ne bi imela vsaj 100.000 dolga.
Toda z milijonsko se pa maloka-
tera lahko ponaša, zlasti še ta-
ko majhna kot je renška. Seve-
da tega dolga ob rednem gospo-
darstvu ne bi bilo. Pripomogli so
k njemu razni gospodarji pode-
štati, tajniki, blagajniki in pa
razne potrebe za vzdrževanje
fašističnega pompa. Pri vsaki
stvari je občinska blagajna pr-
va, ki more priskočiti na pomoč.
Navadno imenuje to fašistično
časopisje kot znak nacionalne
naklonjenosti in vdanosti, kar
pa funkcionarji poneverijo, pra-
vijo, da je treba za reprezentan-
tanco. Če že preveč tako "repre-
zentirajo" s pomočjo občinske
blagajne, jih prestavijo in po-
šljejo na njihovo mesto druge-
ga, navadno še bolj zmoežnega za
tako "reprezentiranje". Tako je
bilo pri nas. Pol je šlo za para-
de, pol za "reprezentance", o-
stalo pa, to je ves dolg, za—ob-
činske zadeve. Zgleda, da dru-
g ni mnogo ali pa nič boljše.

Dijaški konvikt "Principe Um-
berto" v Gorici oblastno zaprt

Gorica, septembra, 1934. — Že
dolgo časa se je o položaju dija-
škega konvikta "Coleggio Prince-
cipe Umberto" marsikaj šepeta-
lo. Iz zavoda so prihajale ve-
sti o nerednostih, a oblasti so
vse skrbno zakrivala. Zgleda pa,
da je ob koncu šolskega leta
stvar zrastle čez glavo in je ni
bilo mogoče več zadržati v taj-
nosti fašistom samim, ki so si-
cer mojstri v tem, kaj šele nje-
hovim prizadetim funkcionar-
jem. Ob koncu leta je obolelo
več gojencev zavoda, zlasti niž-
jih razredov. Bolezen je prisilila
zdravnike in oblasti, da so pri-
čele s preiskavo. Gojenci sami,
ustrahovani od groženj—"vzgo-
jitelj" se sprva niso upali na-
dan z besedo. Ko so na videli, da
se jim ni treba ničesar bati, so
vse izpovedali. Vodstvo zavoda
je bilo v rokah nekega bivšega
"colonella" laške vojske, ki je
bil tu kot ravnatelj in glavni
vzgojitelj. Ta človek je izrabljaj
svoj položaj na vse načine. Naj-
groznejše pa je to, da je nad
zaupano mu mladino uganjal
svoje perversnosti. Kot homo-
seksualist je tako v zvezi še z
enim profesorjem prirejal v svoj-
jih prostorih z gojenci cele or-
gije. Ni čuda, da so oblasti po-
sagale vmes in napravile vsemu
konec, saj je bil zavod več kot
oblaten in je bil njegov nadalj-
nji obstoj ter vzgojno delovanje
med ljudstvom popolnoma one-
mogočeno. Kot se govori pa je
tudi blagajna oškodovana za vi-
soko vsoto, ki gre v sto tisoč.

Zavod je tako zapustil vse polno
neporavnanih dolgov.

"Coleggio Principe Umberto"
je bil ustanovljen takoj po vojni
z namenom, da bi raznarodoval
naše ljudstvo. Za Italijane iz
Gorice je bil ustanovljen drugi
zavod društva "Dante Alighie-
ri". Ta zavod "Principa Umber-
ta" je stal na Placuti in sprej-
mal otroke za ljudsko in sred-
njo šolo. Mesečni prispevek za
oskrbo je bil zelo visok in je
znesel skupno z vsemi postran-
skimi pripadki do 700 lir. Vzgo-
ja v zavodu samem je bila čisto
vojaška, uniforma je bila prvi
zunanj znak tega, a urejenost
življenja čisto v vojaškem smi-
slu, drugi. Gojence je zbudil
zjutraj trobentač in nato so se v
nastroju poklonili zastavi. Tu-
di na počitnicah so morali biti
v uniformah, ki je bila sicer raz-
lična od fašistične.

S tem je torej zavod, ki je bil
namenjen potujčevanju naše de-
žele, zadela zasluzena usoda,
kljub temu da je vzrok razpusti-
tve predvsem radi izrabljanja
otrok, nad vse obžalovanja vre-
den. Fašistična politika pri nas
nima sreče in uspehi so le zu-
nanji radi sile in drugih nači-
nov, ki se jih poslužujejo, da bi
odtujili slovensko ljudstvo. Dvo-
mimo pa, da bi fašistične obla-
sti, če bi šlo za naše dijake tako
kot so, kar po kratki preiskavi,
zapre za vedno zavod. S tem je
podan gotovo najbolj jasen do-
kaz, da so obiskovali ta zavod
večinoma Italijani sami. Tako
je letos z gnusom 300 do 400
gojencev zavoda zavrglo unifor-
me kot spomin na "vzgojo" in
300 do 400 staršev bo v bodoče
dobro premislilo komu bo zau-
pali otroke. Prizadeti niso tu
mali ljudje, saj ti že davno ne
zmorejo do 700 lir mesečno za
vzgojo otrok. Udarec je za fašiz-
em tem večji, ker so prizadeti
ljudje, na katere on zida vse
svoje uspehe in sedaj tudi—ne-
uspehe. Preiskava v tej zadevi
še ni končana.

Res, nekaj gnilega je danes v
deželi laški...

"Dopolavoro" v Kanalu tudi
deli

Gorica, septembra 1934. — Kot
povsod, tako imajo tudi v Ka-
nalu "dopolavoro", ki ne kaže
drugi vidnih znakov delavno-
sti, kot v gostilni "dopolavora".
Kanalski fašisti hočejo na vsak
način s silo pripraviti ljudi, da
bi zahajali v to gostilno, ker pa
ti nočejo zlepa, so določili Itali-
jana, paznika sodnijskih zapo-
rov, da vrši kontrolo kdo zahaja
in kdo se izogiblje gostilne "do-
polavora". Seveda, kdor ne za-
haja v to gostilno, pade v ne-
milost pri fašistih.

Posledice volitev v Kanalu

Gorica, septembra 1934. —
Kljub vsem močem, ki so jih u-
porabili zato, da bi pri nas vo-
litve čim lepše izpadle, so se do-
bili nekateri, ki se volitev niso
udeležili. Uradne številke so jih
zabeležile le pet, čeravno jih je
bilo več. Za svoje junaštvo pa
so kmalu po volitvah prejeli vsi
oni, ki se jih niso udeležili, pla-
čilo s tem, da so jim uradno
spremenili slovenski priimek v
italijanskega. Tako so nastali iz
Blažič Blasini, Tomasini itd. O-
ni pa, ki bi si upal še enkrat
podpisati se s svojim pravim
priimkom, je takoj kaznovan z
visoko globo.

Tudi spomini nam vlivajo poguma

Ob 70 letnici ustanovitve delav-
ske socialistične internacionale

Delavska socialistična inter-
nacionala se je ustanovila v do-
bi najbolj črne reakcije. V An-
gliji so vladali liberalci, toda
delavci po končanem kartistov-
skem gibanju niso imeli pove-
čini nikakršnih političnih prav-
ic. V Franciji je Napoleon III.,
prednik modernega fašizma, u-
trdil svojo oblast z zvijačo in
terorjem potom delavske krvi
v junijski bitki. V Prusiji in
Avstriji je sledil osvobodilnemu
gibanju 1848 absolutizem, ki je
komaj še naletel na odpor pri
meščanstvu in delavstvu. Na
vzhodu pa je žel kolos caristične
Rusije, smrtni sovražnik
vsakršnega gibanja za svobodo
in emancipacijo množic. In ta-
krat je spomenica pozvala de-
lavce k odločilnemu boju, češ:
"Osvojiti si politično moč je se-
daj velika dolžnost delavstva."

V vladah velesil Evrope je
dozorevala odločitev, ki je iz-
zvala nemško-francosko vojno.
Rusija je v krvi zatrla vsakrš-
no gibanje za svobodo med svo-
jimi podložnimi narodi. "Pose-
zanje te barbarske sile, katere
glava je v Petrogradu in katere
roke so v vseh evropskih vla-
dah, nalaga delavskemu razre-
du dolžnost, da odkriva tajnosti
diplomacije v mednarodni poli-
tiki, nadzira diplomatske akcije
svojih vlad, jim, če treba, z vse-
mi pomoči nasprotuje." Tako
izjavlja spomenica. In I. inter-
nacionala je tudi razglasila
dolžnost boja "za novo družbo,
ki na znotraj ne pozna nobene
druge politike kakor delo, in na
zunaj nobene druge kakor mir."

Sedemdeset let je minilo od
ustanovitve prve internacionale.
Dvanajst let pozneje je ta pod-
legla sporu med Marksizmom
in Bakuninizmom, ali sporu med
znanostjo in delavskim giba-
njem in romantiko revolte. No-
va druga internacionala je na-
stala l. 1889 nad grobovi, ki jih
je zapustila nemško-francoska
vojna. Viharji svetovne vojne
so internacionalo zopet zrušili.
Gibanje se je razcepilo na tri
internacionalne skupine. Leta
1923. se je pa zopet posrečilo
osnovati "Socialistično delavsko
internacionalo". Sedemdeset let
silnih političnih ter gospodar-
skih in socialnih pretresljajev
je bila ta doba. Toda naloge, ki
jih je spomenica prve interna-
cionalne naložila delavcem vseh
dežel, so prav tako resnične dan-
es kakor takrat, nje besede
žive.

Kar je bilo pred sedemdeset-
imi leti drzno domnevanje —
osvojitev politične moči — je
danes postalo najneposrednejša
dolžnost socializma. Kar je bilo
1864 drzna, nepreračunljiva
ideja pešiče revolucionarjev —
kdo bi tajil — je danes na dne-
nem redu evropske politike! Že
res, v srednji Evropi, v Italiji,
v velikih delih vzhodne Evrope
je fašizem porušil demokracijo,
vzel delavstvu vse pravice. Kdo
bi se pa kljub temu drznil trditi,
da je z odpravo oblike same od-
pravljena tudi neumrljiva ideja,
ki vstane že jutri, močnejša in
samozavestnejša? Tam pa, kjer
je ostala demokracija neokr-

njena, kjer so delavci, kakor
jih je imenovala spomenica, "e-
lement uspeha, — veliko števi-
lo", se morajo braniti, in kjer
zmagujejo namesto ideje sile,
morajo postaviti silo ideje, ki
kljub vsem porazom delavsko
gibanje zmagovito napreduje.
Naj fašizem, ta zadnja opora
podirajoče se družbe, z nasi-
ljem le ovira razvoj — toda
dokler kapitalizem obstoja, zbi-
ra sam vsak dan v obratih in
tovarnah bojovnike za sociali-
zem, ki je z dnevno bedo in po-
manjkanjem najbolj nazorno
poučuje spoznavati razredna
nasprotstva, katere more od-
praviti samo socializem. Kapi-
talizem ustvarja s tem vsak dan
svoje nove grobokope.

Ruskega carizma ni več. To-
da nevarnejši kot carizem je
fašizem, ki kot nad vse mere
pretirani nacionalizem nepre-
stano vznemirja Evropo in po-
večava nevarnost izbruha voj-
nega požara. Zopet se pletejo
v tajnih posvetovanjih vlad
spletke, ki ustvarjajo nove vro-
te za novo vojno. Ali ima de-
lavski razred vseh dežel še kak-
šno večjo nalogo, kakor da "nad-
zira diplomatske akcije svojih
vlad", tajne vojne priprave raz-
krinkava ter se bori proti gro-
zeči katastrofi?"

Apel, ki ga je ta spomenica
naslovlila na delavstvo vseh de-
žel, je bil klic k enotnosti. S
tem je dala izraza za neupol-
njeni volji delavstva kakor ko-
munistični manifest. Oni volji,
zedinjeni v socialistični delav-
ski internacionali, ki je bila raz-
glasena na ustanovnem kongre-
su v Hamburgu 1923 in iznova
sprejeta v statut.

"Socialistična delavska in-
ternacionala poziva vse delavce
k združitvi socialističnega giba-
nja po posameznih deželah in v
internacionali. Ta je odločena
delati na podlagi svojih sklepov
in resolucij z vso svojo močjo za
zedinjenje. Poziva socialiste
vseh dežel, da podpro njih
stremljenje s tem, da se dejan-
sko zavamejo za ustvaritev
proletarske enotne fronte proti
kapitalizmu in imperializmu, ta-
ko v svoji deželi kakor tudi v
področju mednarodne razredne
organizacije."

Tudi ta naloga je danes še ak-
tualna, kakor pred sedmimi de-
setletji. Bolj in bolj spoznava-
jo delavci vseh dežel resnico, ki
je bila na briselskem kongresu
socialistične delavske interna-
cionalne izrečena: "Svet postane
svet delavcev le, če bodo de-
lavei edini, da ga osvoje!"

Pešiča mož prve delavske in-
ternacionalne je spoznala potom
znanosti in položaja delavskega
razreda problem, ki ga more re-
šiti samo socializem. Znanost,
ideja preplavlja danes ves svet
in čimbolj se razvija kapitali-
stični gospodarski sistem, tem-
bolj je vprašanje delavskega
razreda aktualno. Ideja "soci-
alizma" zato ne more propasti,
pač pa mora izvojevati svobodo
in socialno pravico. — Del. Pol.

Mož je sam doma, pa se iz dol-
gega časa izprehaja iz sobe v so-
bo. V buduarju svoje žene zapa-
ni na pisalni mizi svoje žene, da
gleda izpod mape konček pisma.
Prebledi, pograbl list in ga pre-
čita, potlej pa veselo vzdihne:
"Hvala Bogu, ljubavno pismo,
sem že mislil, da je zopet ra-
čun!"

Zakaj venejo cvetlice

Razkrojni procesi v beljakovini
cvetnih stanic. — Burne eks-
plozije pri cvetih, ki žive le
nekaj ur

Že po nekoliko dneh in celo
urah pričnejo cveti veneti in
propadati.

Kratko je veselje, ki ga ima-
mo s temi nežnimi stvori nara-
ve, zato ni čudno, da je človek
že od nekdaj iskal možnosti, da
bi jim življenje podaljšal. Vrt-
narska umetnost je v tem pogle-
du v resnici dosegla nekaj uspe-
ha, nu, znanost si doslej vendar-
le ni znala dobro razlagati, za-
kaj cvetke venejo. Dokler bi ne
znala tega vzroka, pa bi si ne
mogli zamisliti pravih načinov,
ki bi venitev zadostno zadrževa-
li. Tudi zdravnik ne more dobro
ozdraviti bolezni, ki ji ne pozna
blstva.

Tako se je botanika lotila na-
tančnega proučevanja pojavov,
ki se kažejo med tem, ko cvetli-
ca vene. Kmalu je odkrila nena-
vadne razkrojne procese v be-
ljakovini cvetnih stanic. Tak-
šen proces se začne pri kaktejah
n. pr. čim se cvet odpre. Ko do-
seže neko določeno stopnjo, pri-
čnejo stanice propadati. Posebno
buren, naravno eksplozivni pu-
doben je ta proces pri cvetih, ki
žive le nekoliko ur. Tu propa-
de običajno že po eni uri tretji-
na stanične beljakovine. Pri or-
hidejah, o katerih so že dolgo
vedeli, da ovenejo v zvezi z o-
prašitvijo, pa se je pokazalo, da
spravi baš ta opraveitev tudi raz-
padanje beljakovine v tek, do
opraveitve se razpadanje zadržu-
je. Samo pri cvetih, ki odvržejo
svoje cvetne liste, ne da bi ove-
neli, niso ugotovili razpadanja
beljakovine.

Druge dejstvo, ki so ga odkri-
li pri teh raziskavah, je to, da
se dušikove razpadne snovi iz
beljakovin pri preminih cvetih
z veliko hitrostjo povračajo spet
v rastlino. Izjemo delajo n. pr.
vrtne, ki izgube s cvetnimi listi
tudi njihovo zalogo dušika. Ni
čudno, da se takane rastline po-
tem hudo izčrpajo in da jim mo-
ra gojitelj dovajati dušika z gno-
jenjem.

Sicer pa nima vsaka ovenitev
svojega vzroka v razpadanju
beljakovin. Tako venejo cvetlice
tudi zaradi pomanjkljivega do-
toka vode, zlasti če so njene do-
vodne poti zamašene z bakteri-
jami ali produkti ran. Na tem
temelji bržkone učinek naših
preizkušenih pripomočkov za za-
drževanje ovenitve.

KAKO SIVIJO LASJE

Spremembe v notranjosti
pigmenta

Že dolgo let se bavi znanost
s problemom osivitve las. Ta
problem je sedaj rešila.

Osvitve kot posledica staro-
sti je povsem normalen fiziolo-
ški proces. Poleg tega pa ima
med čedalje več primerov pre-
časne osivitve, ki je bolen pojav.
Kakor pri osivitvi radi starosti,
sega tudi pri tem osvitvev pola-
goma od senci in temena na o-
stalo lasovje.

Kot vzrok osivitve so nava-
jali doslej izčrpano zmoglost
organizma, da bi tvoril lasno
barvilo (pigment). Prof. dr. O.
Naegeli, ravnatelj bernske vse-
učiliške klinike, pa pravi, da je
treba te trditve malo spremeniti.
Gre v resnici za spremem-
be v notranjosti izgotovljenega
pigmenta.

Dejstvo je, da se zgodi lahko
predčasna in nagla osvitvev po
velikem strahu ali boleznem
duševnem razburjenju. Ker las-
je počasni rasejo — vsak mesec
prilčno za 1 cm — bi bila po
stari teoriji hitra osvitvev ne-
umljiva. Takana osvitvev je
pač le zato mogoča, ker se go-
dijo spremembe v notranjosti
že pigmentiranih las.

Za Naegelijsvo domnevo go-
vori tudi dejstvo, da naletimo
na lase, ki so na koncu sivili in
ob začetku še dobro pigmentira-
ni. Pri takanih lasih napredu-
je osvitvev od vrha proti bazi.

To novo naziranje osvetljuje
zamotana dogajanja pri pred-
časni osivitvi, a tudi pri nor-
malni. Morda bo dalo podlago
za umetno trajno obarvanje las,
ki ga toliko žensk, ki si morajo
lase neprestano barvati, tako
težko pričakuje od znanosti.

"Kraljica Mary," novi angleški prekomorski parnik, ki je danes največji na svetu.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Nekega večera je prinesel Jeanlin košček sveče, ki jo je bil ukradel nekemu vozniku iz svetilke; Stefanu je odleglo. Zdaj, ko ga je tema skoro že spravila ob pamet in mu stiskala glavo, je prižgal; in brž ko je razpodil moro, je spet ugasnil, tako je skoparil s to svetlobo, ki jo je potreboval za življenje kakor vsakdanji kruh. Od tišine mu je brnelo po ušesih, drugega ni slišal nego bežeči trop podgan, pokanje starega podporja in pajka, ki si je tiho predel mrežo. Upirajoč oči v ta nič, je jel spet premišljati o tem, kaj delajo njegovi tovariši zunaj. Imel je za skrajno strahopetnost, da se jim je izneveril. Skrival se je le zato, da je ostal svoboden, da jim bo mogel svetovati in da bo delal. Dolga sanjarjenja so ustalila njegovo prizadevnost; dokler ne dobi drugega, bi hotel postati Pluchart, pustiti delo, ukvarjati se zgolj s politikom, toda sam, v snažni sobi, z izgovorom, da zahteva duševno delo vsega človeka in popoln mir.

V začetku drugega tedna mu je fantič povedal, da mislijo orožniki, da je odšel v Belgijo; tako se je drznil prihajati iz svoje jame takoj, ko se je znočilo. Želel si je biti na jasnem, kar se tiče položaja, hotel je videti, ali naj še dalje vztrajajo. Menil je, da se je reč izjalovila; pred stavko je že dvomil v uspeh in se uklanjal le dejstvu; zdaj pa, ko ga je minila puntarska osamljenost, se je spet povrnil tisti prvi dvom in je obupal nad tem, da bi prisilil rudniško družbo, naj se vda. Ali tega si še ni priznal, strašno tesno mu je bilo, kadar je pomislil na nesrečen poraz, na vso težko odgovornost za vse muke, ki ga bo obremenjala. Ali ni konec stavke hkratu konec njegove vloge, ali ni njegovo prizadevanje na tleh in je spet pahnen nazaj, da poživini v rudniku in v gnusu kolonije? Pošteno se je trudil brez nizkotnih in zlaganih računov, da bi našel spet vero, da bi si dokazal, da je odpor možen, da se kapital razkaja v samem sebi sprčo junaškega samumora dela.

Vsa pokrajina je bila daleč okoli resnično le še razvalina. Ko je ponoči blodil preko črnega polja kakor volk zunaj svoje hoste, se mu je zdelo, da sliši od enega kraja ravnine do drugega, kako se vse prasketaje podira. Spotoma je srečaval le zaprte, mrtve tovarne, katerih zgradbe so trohnele pod bledim nebesom. Zlasti so bile prizadete cukrarne; Hotonova in Fauvelle-ova cukrarna sta najprej zmanjšali število delavcev, potem pa propadli druga za drugo. V Dutilleujevem parnem mlinu je bila zadnja mletev drugo soboto v mesecu, Bleuzejevo vrvarno, ki je izdelovala jamske vrvi, je stavka dokončno ubila. Tudi okrog Marchiennesa je bil položaj iz dneva v dan težji: v Gageboisjevi steklarni so ugasnili vsi ognji, pri Sonnevilleskem gradbenem podjetju so neprestano odpuščali delavce, en sam plavž je še gorel v topilnici, niti ena peč za koks ni žarela več na obzorju. Stavka montsourskih premogarjev, porojena iz industrijske krize, ki je bila v zadnjih dveh letih zmerom težja, je le še povečala stisko in pospešila splošen polom. Vzrokom muke, prestanku naročil iz Amerike, zastoju kapitala, založenega v pretirano proizvodnjo, se je pridružilo zdaj še nepričakovano pomanjkanje premoga za tistih nekaj parnih kotlov, ki so jih še kurili; in to je bila smrt, ko rudniki niso več dajali strojem kruha. Rudniška družba, ki se je bila prestrašila tega splošnega zastoja ter je zmanjševala črpanje in trapila z lakoto delavce, je tako usodno zagazila, da ni imela na koncu meseca decembra niti kosa premoga več v zalogi. Vse je obtičalo, nadloga se je bližala od daleč, en padec je izzval drugega, industrije so propadle v tako nagli zaporednosti katastrof, da so posledice odmevale tja do

sosednjih mest, do Lille-a, Douai-ja, Valenciennesa, kjer je marsikak pobegli bančnik upropastil svojo družino.

Večkrat se je Stefan v tej ledeni noči ustavljal na kakem ovinku, da bi poslušal, kako se vse podira. Krepko je vdihaval zrak. Navdajalo ga je veselje sprčo tega uničenja, upal je, da bo napočil dan, ko bo pokončan stari svet, ko ne bo nikjer več bogastva in ko bo vse izravnano in izenačeno, kakor da je kosa do golega oklestila zemljo. Toda v tem pokolu so ga najbolj zanimali družbeni rudniki. Zaslepljen od temote je korakal dalje ter jih obiskoval drugega za drugim in se veselil, kadar je izvedel o kaki novi škodi. Neprestano se je udiral, pogrezanje je bilo tem hujše, čim bolj so opuščali rove. Nad severnim rovom v Mirouju so se tla tako zelo pogreznila, da se je joiselleska cesta kakih sto metrov daleč tako posedla, kakor bi jo bil zrahljal potres, družba pa, ne da bi kaj mešetarila, je plačevala poslastnikom izginula polja, ker bi ji bilo mučno, če bi te neizogibne izjave kak hrup. Crevecoeur in Madeleine, kjer je bila skala zelo krhka, sta se bolj in bolj posipala. Govorilo se je, da sta v Victoire-u poginila dva paznika, Feutry-Cantel je zalila voda, v Saint-Thomasu bi bilo treba podzidati rov v dolžini enega kilometra, ker se je zanemarjeni les lomil na vseh koncih. Tako so se od ure do ure kopičili stroški in se drobile obresti delničarjev, to naglo propadanje rudnikov bi sčasoma utegnlo požreti glasovite montsourske delnice, ki so se bile v enem stoletju postotile.

Ko je Stefan pregledal vse te nesreče po vrsti, se mu je spet vzbudilo upanje, menil je, da bo tretji mesec odpora pokončal pošast, to leno in preobzrto žival, ždečo kakor malik nekje tam v svojem skrivnem tabernaklju. Vedel je, da so te moutsourske homatije živahno razgibale pariške dnevnike, da se je razvila ostra polemika med vladnimi in opozicijskimi listi, da se širijo strahotne vesti, ki jih izrabljajo zlasti zoper mednarodno socialistično zvezo, ki se je je bala cesarska vlada, dasi jo je prej sama podpirala. Zdaj si tudi rudniška uprava ni smela več zatiskati ušes; in tako sta se drznila priti dva upravna svetnika preiskavat, delala sta se, kakor bi jima bilo žal, četudi jima ni bilo videti, da se kaj vznemirjata zbog izida. Tako malo sta kazala zanimanja, da sta po treh dneh spet odšla in izjavila, da je vse v redu, kakor je le kje na svetu mogoče. Vendar pa so mu tudi pripovedovali, da sta se gospoda za časa bivanja neprestano udeleževala sej, da sta delala z mrzlično pričnostjo in se zakopala v reči, o katerih ni nihče, ki je bil v njihovi bližini, niti črhnil. Stefan ju je dolžil, da sta se le delala, kakor da sta nepristranska, naposled pa je dejal, da je njun odhod blazen geg. Zdaj je bil prepričan o zmagi, ko sta ta dva strašna človeka vse pustila.

A naslednjo noč je bil Stefan spet ves obupan. Rudniška družba ima vse premočan tilnik, da bi ga človek mogel kar tako zlomiti: kaj zato, če izgubi nekaj milijonov, jih bo že kasneje nadomestila s pomočjo delavcev, ki jih bo prikrajšala pri kruhu. To noč je prišel tja do Jean-Barta in takoj spoznal vso resnico, ko mu je neki čuvaj dejal, da govore o odstopu Vandame-a Montsourski družbi. Pri Deneulinu je — tako so pripovedovali — takšna žalostna revščina, revščina bogatih ljudi; oče je bil pobit in brez moči, postarale so ga denarne skrbi, hčerki pa sta se borili z upniki in si prizadevali rešiti vsaj srajce. Manj so trpeli ljudje po kolonijah kakor ta gosposka hiša, kjer so se morali skrivati, kadar so pili vodo.

(Dalje prihodnjik.)

Ko je nekoč spet nekaj očital Horačku in slišal stavek, ki ga je tako razburjal, je jezno planil: "In kaj za vruga je dejal ta modrijan?"

Horaček nič.

Gospod Hruschka je besen odšel takoj po uradnih urah v gostilno, da si poplaka jezo. V ušesih so mu neprenehoma brnele tiste osovražene besede.

Kaj neki je rekel ta človek? Ne vem kaj bi dal, samo da bi prišel stvari do dna! Zatopljen v misli je zdajci zaslišal natarke, ki je klicala: "Gospod profesor, gospod Horky, tobačnico ste pozabili!"

"Gospod profesor Horky," je poskočil Hruschka.

Profesor Horky, star belolas gospod, se je obrnil in zavzel, da ga kliče dvoj glasov, eden znan in eden neznan. Vzel je od natarke tobačnico in vprašal gospoda svetnika, kaj želi.

"Bodite, prosim, tako prijazni in povejte mi, kaj ste tako pogosto pravili — toda zelo pogosto — svojim učencem, da so si vsi zapomnili."

"Kaj bi, dal sem jim nekoliko dobrih nasvetov za življenje —"

"Verjamem, gospod profesor, toda nekaj prav posebnega ste jim morali pripovedovati, da se jim je naravnost vcepilo v spomin."

Profesor Horky se je malce zamislil. Aha, že imam... Veste, gospod... prosim, ne vem, kako naj vas imenujem!...

"Svetnik Hruschka."

"... torej ti naši fantje, gospod svetnik, so precej nadarjeni, samo včasih so me jezili in nikakor niso hoteli ubogati in takrat sem jim ponavadi dejal: "Fantje, fantje, zdaj nočete ubogati mene, svojega profesorja, toda počakajte, ko pridete v življenje, boste morali ubogati še marsikatega tepca in idiota!..."

Gospod svetnik je obstal kakor prikovan in preden se je zavedel, je bil profesor Horky že davno zunaj.

(Iz češčine—du—)

SONČNE PEGE IN VOJNA

Občutljivost in razdražljivost ljudi povečuje nevarnost oboroženih spopadov

Postalo je kar nekam modno, da napovedujejo resni učenjaki v zvezi s sončnimi pegami vsakovrstne katastrofe.

Posebno v letih 1936 in 1937 nam je po teh napovedih pričakovati strašnih viharjev, potresov, bolezni in drugih nadlog. Sedaj pa nam abbe Moreaux, ravnatelj zvezdarne v Bourgesu, za isti čas napoveduje celo izbruh nove svetovne vojne.

V dobah največjega števila sončnih peg, pravi Moreaux, pošilja namreč sonce na zemljo razne električne in magnetske valove, ki ljudi dražijo in jih delajo občutljive za najmanjše stvari. Zadostuje majhen dogodek, da vžge uničevalno vojno. Za dokaz navaja Moreaux evropsko zgodovino zadnjih 35 let. V dobah najmanjšega števila sončnih peg je zemlja mirno in razpoložena, bavi se z znanostjo, umetnostjo, s kulturnimi rečmi. To bi bila n. pr. leta okrog 1900, 1910, 1920. Čim pa se začne nova enajstletna perioda sončnih peg, že doživljamo vojne, kakor rusko-japonsko in maroško vojno okrog l. 1920 in svetovno vojno. Baš sedaj smo spet ob začetku takšne nove pegaste dobe, ki bo svoj maksimum imela l. 1936 in 1937.

Žal, da je abbe Moreaux iz zgodovine zadnjih desetletij vzel samo tiste vojne in mirne čase, ki njegovo teorijo na videz potrjujejo. Če bi hotel upoštevati n. pr. tudi balkanske vojne, vojno v Tripolitani, neprestane oborožene spopade med različnimi državami po svetovni vojni in stotine revolucij ter državljanskih vojn vsepovsod, bi prišel nemara do drugih zaključkov. In potem: če dobe pegastih minimov obražajo ljudi pred vsem v kulturno delovanje, zakaj so se države v "povojni" dobi tako vneto samo oboroževale in zakaj so se nekatere, kakor Japonska, Kitajska, južnoameriške republike itd. samo pretepele? Ali za te vplivi minimov in maksimumov ne obstoje?

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

POGANSTVO V NEMČIJI

V Berlinu je bila konferenca voditeljev novega nemškega verskega gibanja, ki hoče v vero iznesti elemente starogermanskega poganstva. Glavni vodja tega gibanja, prof. Wilhelm Hauer iz Tuebingena, je v svojem govoru med drugim zavračal Kristusovo besedo: "Jaz sem pot, resnica in življenje. Nihče ne pride do Očeta razen skozi mene."

Hauer pravi, da vera ni stvar volje ali samovolje, temveč stvar neke globoko v človeka zakoreninjene bitnosti, rasti. Človek, ki hoče hoditi pravilno, mora imeti ver, ki mu jo predpisuje njegova notranja usoda. Vsaka vera je tedaj prava, ki jo nosi človek s prepričanjem, ki

ne zavira medsebojne božnosti, a pri tem čuva v Hauer je nadalje zahteval, da se "Edda" in prastariki vsebujejo neskončno no najgloblji misli, poslušajo verske vzgoje nemškega človeka kot iz predkrščanske dobe. Vse to se ne dasta ločiti, stvo je bilo samo epizodiški zgodovini in ta epizoda svojemu koncu.

FLAT—stanovanje s najem za nizko ceno. na peč. Oglasite se na: Hamlin Ave., Chicago.

Ali ste že naročili Prosveto? Prosveto je vaš prijatelj v domovini? To trajne vrednosti, ki ga lahko pošljete svojem v de

SEDAJ LAHKO POTUJETE V EVROPO TJA IN NAZAJ

za malo svoto (tretji razred) \$113.00

Med 22. oktobrom in 30. aprilom 1935

LAHKO OSTANETE 15 DNI V EVROPI

s priljubljenimi Francoske linije parniki

ILE DE FRANCE PARIS CHAMPLAIN LA FAYETTE

Pridružite se našemu božičnemu izletu, kateri odpluje iz New Yorka 15. decembra in se vrne tja 8. decembra na

"CHAMPLAIN"

in se vrne iz Havre 3. januarja 1935.

ali

"PARIS"

kateri odpluje iz New Yorka 15. decembra in se vrne tja 8. decembra na

"ILE DE FRANCE"

iz Havre 9. januarja 1935

Uljudna postrežba. Slavna francoska hrana. Izvrstna udobja. Za vsi leti in druge pojavnosti vprašajte naše zastopnike ali pri

FRENCH LINE

306 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojavnosti daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojavnost

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročniki Prosveto stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto nino. Ker pa člani še plačajo pri acesmentu \$1.20 za teden, se jim šteje k naročnin. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag. S. N. P. J. List Prosveto je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveto je:

Za Zdrž. države in Kanado \$6.00	Za Ciero in Chicago je...
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....

Za Evropo je..... \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno svoto denarja ali

Order v plinu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojavnosti:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik na moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati svoto listu Prosveto. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo datum za to svoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljite naročnino za list Prosveto svoto \$.....

1) Ime..... Čl. družina št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2)..... Čl. družina št.....

3)..... Čl. družina št.....

4)..... Čl. družina št.....

5)..... Čl. družina št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Karel Chalupa:

Profesor Horki je imel prav

Gospod svetnik Hruschka je iz dna duše sovražil mlade uradnike.

Kadar je dobil nov praktikant ali pisar službo v njegovem uradu, ga gospod svetnik ni sprejel preveč prijazno. In zakaj? Zakaj je gospod svetnik sovražil uradniški naraščaj? Čisto preprosto zaradi tega, ker so se mladi uradniki kazali pred njim z večjo izobrazbo. Absolvirani pravniki, abiturijenti ali celo diplomirani inženirji, katerih je danes v uradih na pretek, so mu bili trn v peti. Kajti dostikrat se je pripetilo, da so ga v splošnem znanju spravili v zadrego ali se za njegovim hrbtom smejali učenosti, ki si jo je nabral v treh razrednih gimnazijah in v več ko osem in dvajsetih letih pozabil. Podobne zadrege mu niso delale sivih las, zato pa je svoje podreje brez prestanka mučil z nesmiselnimi ukazi.

Menda vsakdo pozna kaknega duševnega siromaka, ki je prišel po bogve kakšnem naključju na visoko mesto v službi in sedaj trpinči mlajši in zmogljajši naraščaj.

Pred kratkim je prišel gospo-

du svetniku v roke spet eden takih — pisar — absolviran realec, nedostudiran kemik Horaček. Ni bil marljiv samo v svoji stroki, temveč je posegal tudi po knjigah iz drugih področij in si tako širil obzorje v svoji stroki in splošni izobrazbi.

Kakor se dogaja pri sposobnih ljudeh, se je kmalu zvil v svoje delo.

Bil je prepričan, da bo gospod šef z njim zadovoljen. Toda uštel se je. Gospodu Hruschki bi bil ljubši čim večji nevednež, ne pa tako nadobudni mladenič, ki je prekašal plitve duševne zmoglosti gospoda svetnika, ki se je z njimi tako rad ponašal.

Nekoč mu mladi praktikant ni napravil nekaj po volji. Stvar je bila v načelu pravilna, toda gospod svetnik jo je hotel imeti na svoj stari, predpotopni način. In nahlulil je mladega moža kakor se "višji sarži" spodobi.

Ko je svetnik utihnil, je Horaček nedolžno pripomnil: "Da, da, saj pravim, gospod profesor Horky je imel čisto prav!"

"Kaj pravite?" je hlastnil gospod Hruschka v domnevi, da mu Horaček odgovarja.

"Da je imel profesor Horky čisto prav."

"In kaj je dejal?" je vprašal gospod svetnik ves potan od jezice.

Toda Horaček ni črhnil nobene več.

Podobni prizori so se ponavljali, kadarkoli je svetnik ukazal nekaj nepraktičnega.

"Kaj vruga je rekel ta profesor," se je togotil svetnik sam pri sebi, kadar je Horaček na znani način vzdihnil.

Toda zaman! Kadar je gospod svetnik mučil praktikanta, je moral slišati vedno isti pristavek: "Res, profesor Horky je imel prav!" Že dostikrat je sklenil, da bo Horačka rajši pustil na miru, samo da mu ne bo treba poslušati njegovega večnega vzdihovanja; toda sčasoma je pozabil na svoj sklep in moral je znova poslušati neumljive besede iz ust svojega praktikanta.

Gospodu svetniku je začela stvar že tako presedati, da je bil po vse dneve nejevoljen in Horačka niti pogledati ni smel. Sklenil je, da mora za vsako ceno izvedeti, kaj pomenijo praktikantove besede. Iskal je profesorjevega imena v adresarju, toda tam ga ni našel.

"Vsekakor bo to nekakšen mlad modrijan, ki bi pri vsej svoji učenosti akta niti pogledati ne znal," se je tolažil gospod svetnik, ki je zmoglosti vsakogar cenil le po tem, kako zna reševati akte. In trpel je dalje.